

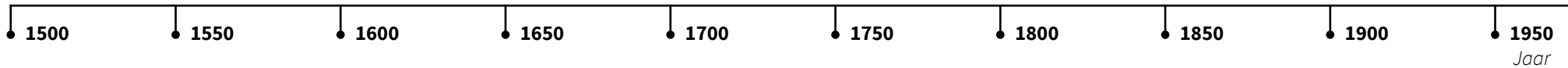
Dekolonisatie van de ontwikkelingssector

Dekolonisatie van ontwikkeling 1: Een geschiedenis

De 'future brief' die u voor zich heeft – de eerste in een trilogie over de dekolonisatie van de ontwikkelingssector – neemt een historische benadering. Door de historische verbanden tussen kolonialisme en de ontwikkelingssector te traceren zullen we laten zien hoe het koloniale project nauw verbonden was met het ontstaan van ontwikkelingssamenwerking. We leggen zo een bescheiden historische basis die nodig is om het heden te begrijpen en voort te bewegen naar een gedekoloniseerde toekomst.

De Franse koloniën, Cover van een school notitieboekje van Georges Dascher, circa 1900

Deel I: De oorsprong van ontwikkelingssamenwerking en het koloniale project

Wat is dekolonisatie?

Aanvankelijk werd het woord dekolonisatie gebruikt om het proces te beschrijven waarin voormalige koloniën onafhankelijkheid bereikten. Ondanks die formele onafhankelijkheid zijn tot op de dag van vandaag de erfenissen van het kolonialisme nog steeds zichtbaar en voelbaar in taal, denken, relaties, en economische en sociale ongelijkheden. Vandaag verwijst dekolonisatie dan ook naar een complexe, allesomvattende transformatie: een culturele verschuiving die systemische onrechtvaardigheden en denkwijzen, geworteld in de koloniale geschiedenis, aan het licht brengt en ter discussie stelt.

Eind 15e - begin 19e eeuw: Trans-Atlantische slavenhandel en de wortels van onderontwikkeling

- [The Atlantic slave trade: What too few textbooks told you](#) (De Atlantische slavenhandel: wat te weinig leerboeken je vertelden)
- [Impact of the slave trade – Through a Ghanaian lens](#) (Impact van de slavenhandel - Door een Ghanese lens)
- [The Long-term effects of Africa's slave trades](#) (De langetermijneffecten van Afrika's slavenhandel)

In de late 15e eeuw begonnen Europese kooplieden tot slaaf gemaakte Afrikanen over de Atlantische Oceaan naar Amerika te vervoeren. Hoewel slavenhandel niet nieuw was en over de hele wereld plaatsvond, had de trans-Atlantische handel in het bijzonder verstrekking en verwoestende gevolgen: In de loop van de vier eeuwen dat deze slavenhandel plaatsvond, werden inter-Afrikaanse handelsbetrekkingen stilgelegd; de arbeidsreserves van het continent werden uitgeput[1]; en de ontwikkeling van de Afrikaanse en Amerikaanse economieën en samenlevingen stagneerde. In Europa daarentegen voltrok de industrialisatie zich in een snel tempo, waardoor de economische overmacht van het continent werd veiliggesteld.

Naast dit economische effect liet de slavenhandel ook ideologische sporen na: Onder Europeanen werden Afrikanen en andere niet-westerse volkeren beschouwd als inferieur, ondergeschikt, handelswaar.[2] Op deze manier legde de slavenhandel de basis voor onderontwikkeling, die, nog verergerd door latere historische gebeurtenissen, uiteindelijk de behoefte aan de ontwikkelingsindustrie zou doen ontstaan.[3]

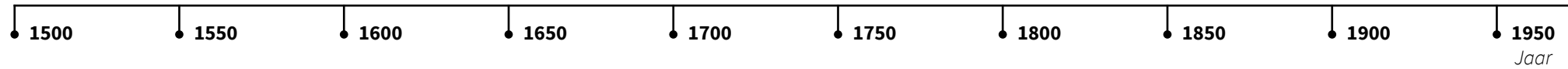
19e – midden 20e eeuw: Afschaffing van de slavernij en de komst van het koloniale bewind

- [Colonialism. Global development's painful origins](#) (Kolonialisme. De pijnlijke oorsprong van globale ontwikkeling.)
- [Uncomfortable silences: anti-slavery, colonialism and imperialism](#) (Ongemakkelijke stiltes: anti-slavernij, kolonialisme en imperialisme)
- [How the end of Atlantic slavery paved a path to colonialism](#) (Hoe het einde van de Atlantische slavernij de weg vrijmaakte voor het kolonialisme)

De eerste banden tussen ontwikkelingssamenwerking en het koloniale project kunnen worden teruggevoerd tot de periode van de 19e tot midden-20e eeuw; een periode die werd gekenmerkt door de afschaffing van de slavernij en de opkomst van het industriële kolonialisme. Hoewel slavernij aan het begin van de 19e eeuw werd afgeschaft, bleven de economische belangen voor goedkope arbeidskrachten en grondstoffen, alsmede racistische ideologieën, bestaan.

Naast de economische belangen die aan het koloniale project ten grondslag lagen, droegen ook deze racistische ideologieën bij aan de vestiging van het koloniale bewind, niet in de laatste plaats omdat ze een legitimatie vormden voor de westerse suprematie.[4] Doctrines als de 'mission civilisatrice' en de 'White Man's burden' vormden morele rechtvaardigingen voor het kolonialisme – of maakten het zelfs tot morele plicht.[5] Niet-christelijke, niet-westerse, niet-blanke volkeren werden bestempeld als 'barbaars' en 'onbeschaafde wilden', waartegenover de Europeanen op een voetstuk werden geplaatst als bakens van beschaving en vooruitgang.[6] Deze tweedeling in denken en taal is één

Deel I: De oorsprong van ontwikkelingssamenwerking en het koloniale project

Formele dekolonisatie

Wanneer we het hebben over de dekolonisatie van de ontwikkelingssamenwerking, kan het tijdperk van de formele dekolonisatie niet onvermeld blijven. In de jaren na de Tweede Wereldoorlog begon het kolonialisme snel te ontrafelen. Onder druk van het inheemse nationalisme, de economische en morele ineenstorting van de imperiale metropool en de aarzelingen van de VS, volgde een snel proces van dekolonisatie. Tegen het midden van de jaren vijftig waren bijna heel Azië en het Midden-Oosten formeel onafhankelijk geworden, en een decennium later volgden de meeste Afrikaanse naties. De meerderheid van deze pas opgerichte naties omarmden het doel van moderne economische groei en stelden zelfbeschikking als voorwaarde voor ontwikkeling. De Europese bezetting had de meeste voormalige koloniën echter berooid achtergelaten en er was hulp nodig om tot bloei te komen. Om deze leemte op te vullen werd in de jaren '50 en '60 de ontwikkelingshulpagenda opgesteld en geconsolideerd.

- [African decolonisation explained](#) (Afrikaanse dekolonisatie uitgelegd)
- [Origins, Evolution and Future of Global Development Cooperation](#) (Oorsprong, Evolutie en Toekomst van de Wereldwijde Ontwikkelingssamenwerking)
- [BBC Witness History – Africa United 1963](#) (BBC Ooggetuige geschiedenis – Afrika Verenigd 1963)

van de belangrijkste erfenissen van het kolonialisme, die tot op de dag van vandaag haar sporen nalaat in de praktijk van ontwikkelingssamenwerking. Een tweede erfenis is een instrumenteel motief: Sommigen verdedigden het kolonialisme door te wijzen op de voordelen van infrastructuur en administratieve systemen voor de gekoloniseerde samenlevingen.[7] Echter, deze waren duidelijk de noodzakelijke middelen om een koloniaal doel van efficiënte uitbuiting te bereiken – instrumenten van en voor de kolonistoren.[8]

De Tweede Wereldoorlog: Val van het kolonialisme en de opkomst van ontwikkelingssamenwerking

- [Blood and Tears: French Decolonisation](#) (Bloed en tranen: Franse dekolonisatie)
- [Truman's Inaugural speech 1949](#) (Truman's Inaugurale rede 1949)
- [The U.S. and Decolonization after World War II](#) (De V.S. en dekolonisatie na de Tweede Wereldoorlog)

Na de Tweede Wereldoorlog werden de verwoestende sociaaleconomische gevolgen van het koloniale project voor de gekoloniseerde volkeren en hun gemeenschappen in de hele wereld duidelijk.[9] In combinatie met de ondertekening van het Atlantisch Handvest – waarin het beginsel van zelfbeschikking werd gehuldigd – wakkerden de gevolgen van het kolonialisme in veel koloniën de opkomst van het nationalisme aan. Dit leidde onder andere tot de onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië van de Nederlanders en het einde van de Britse overheersing in India.[10] Bovendien benadrukte de Amerikaanse president Harry Truman in zijn inaugurale rede in 1949 het belang van de bevordering van de ontwikkeling en de vrijheid van minder bevoorrechte volkeren. Tegen deze achtergrond beseften de Europese koloniale mogendheden dat zij actie moesten ondernemen

om hun imperium in stand te houden. Deze actie nam de vorm aan van vroege ontwikkelingsinspanningen, waaronder welvaartsprojecten en projecten die gericht waren op de aanleg van infrastructuur die noodzakelijk was voor export-economieën.[11] Zo werd ontwikkelingssamenwerking in de naoorlogse jaren de 'koloniale probleemoplosser'. Vanuit de Europese metropolen begonnen fondsen naar de kolonies te stromen op voorwaarde dat deze fondsen evenredig werden aangevuld met middelen uit de plaatselijke koloniale inkomsten. Aangezien dit voor de verarmde kolonies een bijna onmogelijke taak was, werden zij gedwongen zwaar te lenen bij Europese banken, waardoor hun afhankelijkheid van de Westerse mogendheden nog groter werd.[12]

In het eerste deel hierboven zijn vier koloniale erfenissen geïdentificeerd die de oorsprong van de ontwikkelingssamenwerking hebben bepaald: 1) een tweedeling in taal en denken waardoor mensen en samenlevingen in twee strikt gescheiden categorieën worden ingedeeld; 2) instrumentele motieven die ten grondslag liggen aan ontwikkelingsinspanningen; 3) eenrichtingsstromen van geld en middelen van de grootmachten naar de koloniën; en 4) het cultiveren van afhankelijkheidsrelaties. In het tweede deel wordt nagegaan hoe deze erfenis de ontwikkelingspraktijk vanaf de jaren zestig heeft vormgegeven.

Deel II: Het opsporen van koloniale invloeden in de ontwikkelingspraktijk (jaren '60 tot heden)

1960

1965

1970

1975

1980

1985

1990

Jaar

Jaren '60-'70: Ontwikkeling als economische groei en de basisbehoeftenbenadering

- [Crash course Rostow's Stages of Growth Model](#) (Spoedcursus Rostow's Groeistadia Model)
- [Africa Post-Colonial Development: Fatoumata Waggeh at TEDxGallatin](#) (Afrika Post-Koloniale Ontwikkeling: Fatoumata Waggeh bij TEDxGallatin)
- [The Foreign Aid paradox](#) De paradox van de buitenlandse hulp)

De jaren zestig worden vaak het 'eerste ontwikkelings-decennium' genoemd, waarin de moderniseringstheorie van Rostow het veld domineerde. Deze theorie leidde tot een enkel, universeel toepasbaar verhaal over economische ontwikkeling: Alle landen konden en moesten moderniseren volgens een lineair model van vijf fasen om het ontwikkelingsniveau te bereiken dat de westerse naties – d.w.z. de VS en Europa – vertoonden.[13] Gedurende de jaren zestig werd het ontwikkelingsbeleid op dit model gebaseerd, ervan uitgaande dat de gegeneerde economische groei automatisch zou doorsijpelen naar alle sectoren en gemeenschappen.[14] De westerse regeringen, die de 'Eerste Wereld' werden genoemd, verstrekten financiële middelen – in de vorm van leningen, geen giften – voor industriële en infrastructurele projecten aan de zogenaamde 'Derde Wereld'. [15]

Zowel de geldstromen als de mentaliteit die centraal stonden in het moderniseringsmodel deden dus sterk denken aan het koloniale tijdperk: De Eerste wereld – d.w.z. de vroegere kolonisator – heeft alle kennis en belichaamt de beoogde modernisering; de Derde wereld – de vroegere gekoloniseerden – moet worden opgeleid en werken om het moderne ideaal te bereiken.[16]

Tegen het einde van het decennium was het echter duidelijk dat het model van Rostow niet voldeed. Het lineaire pad naar ontwikkeling werkte niet en de voordelen van de economische groei waren niet naar beneden doorsijpeld: ondervoeding kwam veel voor, de kindersterfte was hoog, de levensverwachting laag, analfabetisme wijdverbreid, de werkloosheid nam toe, de inkomensverdeling was scheef en de kloof tussen rijke en arme landen groeide.[17]

De jaren '80-'90: Van neoliberalisme en structurele aanpassing tot de opkomst van NGO's

- [What are Structural Adjustment Policies](#) (Wat zijn structurele aanpassingsmaatregelen?)
- [Life and Debt](#) (Leven en Schuld)
- [Poverty Inc](#)

Als rechtstreeks gevolg van het leenbeleid van de jaren '60 hebben de meeste ontvangende landen een exorbitante schuldenlast opgebouwd.[18] Al snel konden zij hun aflossingsverplichtingen niet meer nakomen, waardoor internationale crediteuren zoals banken, wier financiële stabiliteit afhankelijk was van terugbetaling, in gevaar kwamen. Gemotiveerd door de noodzaak om de internationale crediteuren te beschermen – net zoals de koloniale regeringen voorrang hadden gegeven aan hun eigen stabiliteit, rijkdom en reputatie – herstructureerde het IMF de schuld en begon het geld te lenen aan in gebreke blijvende landen, zodat zij konden blijven terugbetalen.[19] Wat de 'structurele aanpassingsfaciliteit' werd genoemd, was in feite een reïncarnatie van het falende hulpprogramma: In plaats van particuliere investeerders en regeringen werden de multilaterale instellingen van Bretton Wood de belangrijkste geldschietters van de ontwikkelingslanden.

In de decennia die volgden werd de koers van de ontwikkelingssamenwerking gedomineerd door de neoliberale agenda, waarvan de structurele aanpassing slechts één uitloper was. Ontwikkelingslanden werden aangemoedigd om hun nationale industrieën te privatiseren, de omvang van de overheidssector te verminderen en hun handelsbeleid te liberaliseren om een gunstig klimaat voor de private sector te scheppen.[20] Deze 'stabilisatie'-maatregelen werden voorwaarden voor het ontvangen van fondsen: Dat wil zeggen, ontwikkelingslanden konden alleen hulp krijgen als zij aantoonde dat zij vooruitgang boekten bij de uitvoering van de aanpassingsmaatregelen.

Ondanks de inspanningen voor stabilisatie in de jaren '80 bereikte de schuldenlast aan het eind van het decennium een recordhoogte.[21] Als reactie daarop kwam er in het begin van de jaren '90 een nieuwe benadering van ontwikkeling op gang, waarbij gestreefd werd naar meer samenwerking, meer zeggenschap voor de bevolking en meer lokalisering. Deze nieuwe aanpak zette vraagtekens bij de traditionele machtsdynamiek tussen donor en ontvanger en bevorderde beleid dat gericht was op zelfvoorziening, waaronder microkredieten.[22] Daarnaast werden niet-gouvernementele organisaties (NGO's) belangrijke ontwikkelingsactoren, die een alternatief boden voor de mislukte staats- en marktgerichte benaderingen van de voorgaande decennia.[23]

Parallel met hun opkomst werden NGO's echter ook aan kritiek blootgesteld. Vooral de afhankelijkheid van NGO's van institutionele en gouvernementele donoren werd in twijfel getrokken: Kwamen door deze betrekkingen, die doen denken aan koloniale banden, de verantwoordingsplicht van NGO's en hun banden met lokale organisaties niet in het gedrang?[24]

Deel II: Het opsporen van koloniale invloeden in de ontwikkelingspraktijk (jaren '60 tot heden)

1995

2000

2005

2010

2015

2020

Huidig

Jaar

2000-heden: Duurzame ontwikkeling van de MDG's naar de SDG's

- [Colonialism, Development Cooperation and the MDGs in Africa](#) (Kolonialisme, Ontwikkelings-samenwerking en de MDG's in Afrika)
- [Neo-colonialism and Millennium Development Goals \(MDGs\) in Africa](#) (Neokolonialisme en de Millenniumdoelstellingen voor Ontwikkeling (MDG's) in Afrika)
- [Sustainable Development Goals: time lapse to the future](#) (Duurzame Ontwikkelingsdoelen: tijdsverloop naar de toekomst)

Met de komst van het nieuwe millennium bracht de scorecard van de vooruitgang op ontwikkelingsgebied een grimme realiteit aan het licht: aan het begin van de jaren 2000 heersten extreme armoede en hongersnood, en een groot deel van de wereldbevolking had nog steeds geen toegang tot onderwijs, drinkwater en gezondheidszorg. In reactie hierop heeft de VN in 2000 een reeks van 8 doelstellingen opgesteld en uitgevoerd; bekend als de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling (MDG's). De MDG's boden een blauwdruk die werd onderschreven door alle landen van de wereld en de belangrijkste ontwikkelingsinstellingen, en vormden een ongekende inspanning om de armoede in de wereld aan te pakken.[25] Hoewel de MDG's belangrijke resultaten hebben opgeleverd, vooral wat het terugdringen van extreme armoede betreft, was er ook scherpe kritiek te horen: Veel doelstellingen werden niet gehaald, vertegenwoordigers van ontwikkelingslanden waren niet betrokken bij de ontwikkeling van de doelstellingen, en als geheel slaagden de doelstellingen er niet in eigenaarschap van landen te bevorderen.[26]

Om de tekortkomingen te verhelpen en de vaart erin te houden, heeft de VN kort na het verstrijken van de MDG's

een nieuwe reeks ambitieuzere en verder reikende doelstellingen geformuleerd: de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's). Hoezeer de SDG's ook een voortzetting waren van de MDG's, ze weken er ook in verschillende opzichten van af. Ten eerste is bij de ontwikkeling van de SDG's een breed scala aan belanghebbenden uit ontwikkelingslanden betrokken, in een poging om een groter gevoel eigenaarschap binnen de landen te stimuleren.[27] Bovendien zijn de SDG's universeel qua reikwijdte en toepassing, wat betekent dat ook de ontwikkelde landen medeverantwoordelijk zijn voor de aanpak van de ontwikkelingsproblemen waarmee de mensheid wordt geconfronteerd. Dit principe van gedeelde verantwoordelijkheid, ook al is het slechts in theorie, is een poging om te breken met de koloniale erfenis om landen in te delen volgens westerse normen.

Tot slot omvatten de SDG's onderling samenhangende doelstellingen die betrekking hebben op menselijke, ecologische en economische dimensies. Hoewel er een groter gevoel van eigenaarschap onder landen gegroeid is, zijn de SDG's er tot nu toe niet in geslaagd om de traditionele machtsdynamiek tussen donor en ontvanger te transformeren.[28] De koloniale erfenis – wat betreft verhoudingen, mentaliteit en praktijk – is nog altijd zichtbaar in huidige ontwikkelingsinspanningen.

Conclusie

In dit overzicht zijn de relevante historische gebeurtenissen vanaf de 15e eeuw onder de loep genomen om aan het licht te brengen hoe het koloniale project de internationale ontwikkelingssamenwerking heeft beïnvloed – en dat nog steeds doet. Vooral in de eerste drie decennia van de post-imperiale ontwikkelingssamenwerking (jaren '60 tot '80) waren de verbanden met het koloniale project nog zeer duidelijk. Vanaf de jaren '90 deed de sector enkele eerste pogingen – met wisselend succes – om deze situatie te adresseren en te transformeren naar een meer rechtvaardige en op samenwerking gebaseerde aanpak. Zoals uit de laatste secties blijkt, heeft de ontwikkelingssector echter nog een lange weg te gaan om zich te bevrijden van de koloniale erfenis.

Deze future brief is de eerste in een trilogie die Partos en The Broker hebben ontwikkeld en die tot doel heeft ontwikkelingswerkers te ondersteunen in hun streven naar dekolonisatie van de sector. De tweede future brief gaat verder waar we gebleven waren: in het heden. Met de koloniale erfenissen die we hier besproken hebben in het achterhoofd, zullen we de overblijfselen van het kolonialisme in de hedendaagse ontwikkelingspraktijk blootleggen. Uiteindelijk hopen we met een derde future brief, die vooruit kijkt, bij te dragen aan duurzame oplossingen voor een gedekoloniseerde toekomst van ontwikkelingssamenwerking.

Colofon

Deze Future Brief over de dekolonisatie van ontwikkelingssamenwerking is een product van de Partos Innovation Hub. Partos is de branchevereniging voor ontwikkelingssamenwerking in Nederland. De Partos Innovatie Hub is een hybride omgeving waarin professionals uit ontwikkelingssamenwerking samen creëren, inspireren, ondernemen, leren en innoveren om meer impact te maken.

Deze Future Brief is een opvolging van de dialogenserie over 'decolonisation of aid' georganiseerd door Partos, Kuno en the Institute of Social Studies (ISS). De uitkomsten van deze dialogenserie zijn samengebracht in [deze publicatie](#).

Authors

Martha Kapazoglou and Yannicke Goris, The Broker

Expertgroep

Emmanuel Kumi, PhD., *Research Fellow, Centre for Social Policy Studies, University of Ghana*

Dr. Thea Hillhorst, *Professor of Humanitarian Studies at the Institute of Social Studies at the Erasmus University Rotterdam*

Jimm Chick Fomunjong, *Head Knowledge Management at the West Africa Civil Society Institute*

Design

Majorie Kool, koola.nl

© 2022

Alle rechten voorbehouden aan degenen die een betere wereld voor iedereen willen nastreven. We hopen dat deze publicatie zo breed mogelijk zal worden gereproduceerd en gedeeld, in welke vorm of op welke manier dan ook. Daarbij zouden we het op prijs stellen als u de Future Brief on the Decolonization of Development Cooperation – Part 1, uitgegeven door Partos, vermeldt.

References

- [1] Boddy-Evans, Alistair. "A Short History of the African Slave Trade", ThoughtCo, July 26, 2019. <https://www.thoughtco.com/african-slavery-101-44535>
- [2] Williams, Eric Eustace. *Capitalism and Slavery*, 2022.
- [3] Rodney, Walter, Angela Y. Davis, Vincent Harding, Robert A. Hill, William Strickland, and Abdul Rahman Mohamed Babu. *How Europe Underdeveloped Africa*. New edition. Brooklyn: Verso, 2018.
- [4] Potter, Robert B. *Geographies of Development: An Introduction to Development Studies*. Fourth edition. London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018.
- [5] Pomeranz, Kenneth. "Empire & 'Civilizing' Missions, Past & Present." *Daedalus*, On Imperialism, 134, no. 2 (Spring 2005): 34–45
- [6] Sebring, Ellen. "Civilization & Barbarism: Cartoon Commentary & 'The White Man's Burden' (1898-1902)." MIT Visualizing Cultures, 2014. http://visualizingcultures.mit.edu/civilization_and_barbarism/cb_essay01.html.
- [7] Gilley, B. "The case for colonialism." *Third World Quarterly*, 38, no. 10 (2017). http://www.web.pdx.edu/~gilleyb/2_The%20case%20for%20colonialism_at2Oct2017.pdf.
- [8] Njoh, J. Ambe. "Colonial Spatial Development Policies, Economic Instability, and Urban Public Transportation in Cameroon." *Cities* 14, no. 3 (1997): 133–43.
- [9] Rodney, Walter, Angela Y. Davis, Vincent Harding, Robert A. Hill, William Strickland, and Abdul Rahman Mohamed Babu. *How Europe Underdeveloped Africa*. New edition. Brooklyn: Verso, 2018.
- [10] McMahon, Elisabeth, and Corrie Decker. *The Idea of Development in Africa*. New Approaches to African History. New York, NY: Cambridge University Press, 2021.
- [11] McMahon, Elisabeth, and Corrie Decker. *The Idea of Development in Africa*. New Approaches to African History. New York, NY: Cambridge University Press, 2021.
- [12] Atangana, Martin-René. *French Investment in Colonial Cameroon: The FIDES Era (1946-1957)*. *Society and Politics in Africa*, v. 20. New York: Peter Lang, 2009.
- [13] Potter, Robert B. *Geographies of Development: An Introduction to Development Studies*. Fourth edition. London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018.
- [14] Rostow, W. W. "THE STAGES OF ECONOMIC GROWTH." *The Economic History Review* 12, no. 1 (August 1959): 1–16. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0289.1959.tb01829.x>.
- [15] Moyo, Dambisa. *Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa*. 1st American ed. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2009.
- [16] McMahon, Elisabeth, and Corrie Decker. *The Idea of Development in Africa*. New Approaches to African History. New York, NY: Cambridge University Press, 2021.
- [17] World Bank. "Robert S. McNamara," n.d. <https://www.worldbank.org/en/archive/history/past-presidents/robert-strange-mcnamara>
- [18] Moyo, Dambisa. *Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa*. 1st American ed. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2009.
- [19] Moyo, Dambisa. *Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa*. 1st American ed. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2009.
- [20] Mosley, Paul, Jane Harrigan, and J. F. J. Toye. *Aid and Power: The World Bank and Policy-Based Lending*. 2nd ed. London ; New York: Routledge, 1995.
- [21] Moyo, Dambisa. *Dead Aid: Why Aid Is Not Working and How There Is a Better Way for Africa*. 1st American ed. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2009.
- [22] Kuska. "HISTORY OF DEVELOPMENT COOPERATION ORIGIN AND STRATEGIES," n.d. https://kuska.online/wp-content/uploads/2016/12/information-sheet_history.pdf.
- [23] Banks, Nicola, David Hulme, University of Manchester, and Brooks World Poverty Institute. *The Role of NGOs and Civil Society in Development and Poverty Reduction*, 2012.
- [24] Edwards, Michael, and David Hulme. "Too Close For Comfort? The Impact of Official Aid on Nongovernmental Organizations." *Critical Issues in Comparative Education* 1, no. 1 (November 1998): 1–21.
- [25] Ingram, George. "How Government Donors Engage with the Sustainable Development Goals." *Brookings*, July 29, 2021. <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2021/07/29/how-government-donors-engage-with-the-sustainable-development-goals/>.
- [26] Fehling, Maya, Brett D. Nelson, and Sridhar Venkatapuram. "Limitations of the Millennium Development Goals: A Literature Review." *Global Public Health* 8, no. 10 (December 2013): 1109–22. <https://doi.org/10.1080/17441692.2013.845676>.
- [27] United Nations. "Social Development for Sustainable Development." Department of Economic and Social Affairs, n.d. <https://www.un.org/development/desa/dspd/2030agenda-sdgs.html>.
- [28] Kumi, Emmanuel, Arhin, Albert, & Yeboah, Thomas. "Can post-2015 sustainable development goals survive neoliberalism? A critical examination of the sustainable development–neoliberalism nexus in developing countries." *Environment, development and sustainability*, 16, no. 3 (2017): 539–554. <https://ideas.repec.org/a/spr/endesu/v16y2014i3p539-554.html>